

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Riot politics : communal violence and state-society mediation in Gujarat, India

Berenschot, W.J.

Publication date

2009

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Berenschot, W. J. (2009). *Riot politics : communal violence and state-society mediation in Gujarat, India*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. Boxpress.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenvatting

Op 27 februari 2002 kwamen 58 mensen om het leven bij een brand in een treinwagon in de stad Godhra in Gujarat (India). Meteen na de brand verkondigden vooraanstaande politici en Hindoe-nationalistische leiders dat moslims de treinwagon in brand hadden gestoken. Dat leidde tot een van de grootste uitbarstingen van hindoe-moslim geweld sinds India's onafhankelijkheid. In vele steden en dorpen in Gujarat kwamen grote mensenmassa's op de been die met name geïsoleerde moslim-buurtten aanvielen. Gedurende meer dan drie maanden trokken gewapende menigten door de straten, zich overgevend aan plundering, brandschatting, verkrachting, marteling en moord. Tienduizenden mensen verloren hun huis en zeker duizend mensen kwamen om het leven. Tijdens deze rellen speelden politici een centrale rol. Zij voerden niet alleen op vele plaatsen de gewapende menigten aan, zij waren ook betrokken bij de distributie van de wapens en het mobiliseren van mensen. Aangezien het meeste geweld neerkwam op een gecoördineerde aanval van Hindoe-menigten en de politie op geïsoleerde Moslim-buurtten, is het gerechtvaardigd om van een anti-Moslim pogrom te spreken.

Dit boek onderzoekt hoe en waarom lokale politici in staat waren om dit massale geweld te instigeren en te organiseren. Om de dynamiek achter de mobilisering van Hindoe-Moslim geweld te begrijpen, is etnografisch onderzoek gedaan naar het dagelijks functioneren van lokale politieke netwerken in drie buurtten van Ahmedabad, Gujarat's belangrijkste stad. Twee van die buurtten hebben veel geweld gezien, zowel in 2002 als in de decennia daarvoor, terwijl in de derde buurt al 30 jaar lang geen communaal geweld heeft plaatsgevonden. In deze drie buurtten heeft de auteur 15 maanden lang meegelopen met lokale politici en de mensen om hen heen. Tegelijkertijd zijn er getuigenissen verzameld van deelnemers en toeschouwers bij het geweld van 2002.

Dit boek betoogt dat de problemen die gewone burgers onderkennen om toegang te krijgen tot overheid aan de basis liggen van de capaciteit én motivatie van politieke actoren om communaal geweld te instigeren. Omdat overheidsbureaucratieën in Gujarat weinig toegankelijk zijn, zijn vooral armere burgers voor het oplossen van allerlei dagelijkse problemen afhankelijk van politieke actoren die ambtena-

ren voor hen onder druk kunnen zetten. De lokale patronage netwerken die toegang bieden tot de staat overlappen grotendeels met de netwerken van actoren die in 2002 betrokken waren bij het instigeren en organiseren van het geweld. De politiefunctionarissen, buurtleiders, politici, lokale criminelen en de activisten van Hindoe-nationalistische organisaties die een prominente rol speelden tijdens de rellen in 2002, werken ook in het dagelijks leven met elkaar samen om een lucratieve toegang tot de overheid en haar diensten te ontwikkelen en te behouden. De motivatie van deze actoren om deel te nemen of bij te dragen aan het geweld kan daarom begrepen worden in het licht van de positie van dezelfde mensen in de patronage netwerken die bemiddelen tussen staatsinstellingen en burgers: de wederzijdse afhankelijkheden tussen de actoren in deze netwerken genereren verschillende stimulanzen om deel te nemen aan de rellen. Tegelijkertijd verwerven deze verschillende tussenpersonen autoriteit en status in de buurten doordat zij mensen kunnen helpen om hun dagelijkse problemen op te lossen. Deze lokale autoriteit maakt het mogelijk om mensen te mobiliseren voor geweld. Zo is Gujarat's communale geweld een produkt van de wijze waarop de staat in Gujarat is ingebed in de samenleving.

De afhankelijkheid van burgers van politieke tussenpersonen is een product van de historische ontwikkeling die de staat in Gujarat de afgelopen twee eeuwen heeft doorgemaakt. Doordat de overheid haar capaciteit om het sociale leven te reguleren uitbreidde en steeds meer diensten – van rechtspraak en watervoorziening, tot gezondheidszorg en onderwijs – ging aanbieden, ging de staat een steeds belangrijke rol innemen in het dagelijks leven. Tegenwoordig besteden lokale politici bijna al hun tijd aan het helpen van burgers die medewerking van overheidsbureaucratieën nodig hebben. Dit is het meest zichtbaar in de ochtenden op straathoeken van vooral armere buurten, waar politici benaderd worden door mensen die hen om hulp vragen om een weduwe pensioen te regelen, om water- of rioleringsproblemen op te lossen, om een ziekenhuisbed te regelen, om een plek op een goede school te krijgen, een politiezaak op te lossen, enzovoort. Deze bemiddelende rol van politici is zo sterk verankerd in het beleid, de voorschriften en de gebruiken van staatsinstellingen, dat we kunnen spreken van een 'mediated state'. De interactie tussen staatsinstellingen – van politie tot allerlei gemeentelijke departementen tot Gujarat's ministeries – en burgers is grotendeels gemonopoliseerd door politieke actoren, wiens electorale en financiële success sterk

afhankelijk is van hun capaciteit om toegang te bieden tot de diensten die de overheid biedt.

Deze afhankelijkheid van burgers van politieke bemiddeling genereert wijdverbreide, complexe netwerken van verschillende soorten tussenpersonen die profiteren van hun capaciteit om toegang te verschaffen tot de diensten die staatsinstituties bieden. Niet alleen politici, maar ook ‘sociale werkers’, lokale criminelen, aanhangers van politieke partijen, Hindoe-nationalistische activisten en ambtenaren functioneren op verschillende manieren als tussenpersoon tussen burgers en de overheid. Deze verschillende actoren hebben elkaar nodig; zij ontwikkelen hun lucratieve toegang tot staatsinstellingen en diensten door middel van een constante uitruil van gunsten. Door samen te werken en elkaar gunsten te verlenen vergroten deze verschillende lokale tussenpersonen zowel hun inkomen, hun controle over de bureaucratie, als hun vermogen om lokaal steun en aanzien te verwerven.

Zo genereert de afhankelijkheid van burgers van politieke bemiddeling de infrastructuur voor communaal geweld: doordat burgers verschillende tussenpersonen nodig hebben om toegang te krijgen tot de staat, zijn er lokale samenwerkingsverbanden ontstaan die het mobiliseren voor geweld mogelijk maken. Zo kunnen politici tijdens rellen rekenen op de medewerking van de politie, omdat veel politiefunctionarissen voor hun inkomen en baan afhankelijk zijn van politici. Buurtleiders hebben een goede reden om politici te helpen om mensen te mobiliseren, omdat voor hen goede contacten met politici noodzakelijk zijn om grip op het dagelijks functioneren van ambtenaren te verwerven. Het gezag dat deze buurtleiders ontlenen aan hun contacten met machtige functionarissen en politici, speelt een belangrijke rol tijdens die lokale discussies en speeches die aan het geweld voorafgaan: door hun status kunnen deze buurtleiders hun burens overtuigen dat het plegen van geweld legitiem is. Lokale criminelen geven gehoor aan de oproep van politieke leiders om tijdens de rellen het initiatief te nemen, omdat zij weten dat zij politici nodig hebben om ingrijpen van de politie in hun illegale activiteiten te voorkomen. Aanhangers van politieke partijen en Hindoe-nationalistische organisaties kunnen door bij te dragen aan de organisatie van het geweld – van het uitdelen van voedselpakketten, en het voorkomen van arrestaties van geweldplegers tot het distribueren van wapens – in hun buurten status en belangrijke contacten verwerven die hen in staat stelt een eigen politieke carrière te lanceren. Zo genereert het dagelijkse functi-

oneren van patronage netwerken afhankelijkheidsrelaties die het organiseren en instigeren van geweld mogelijk maken.

Dit focus op wijze waarop waarop politieke actoren de toegang tot staatsinstellingen bemiddelen, helpt ook om beter te begrijpen waarom er electoraal gewin valt te halen uit het aanjagen van communale spanningen. In de context van een ‘mediated state’ moeten kandidaten tijdens verkiezingen stemmers overtuigen dat zij meer toegang tot overheidsdiensten zullen verschaffen dan andere kandidaten. Als je politici nodig hebt om een ziekenhuis bed te krijgen, of om je kind op een goede school te krijgen, dan is de toegankelijkheid en behulpzaamheid van een kandidaat veel belangrijker voor kiezers dan het beleid dat deze kandidaat voorstaat. Dat maakt sociale identiteiten van kiezers – bijvoorbeeld hun regionale, religieuze of kaste-achtergrond – erg nuttige politieke instrumenten. Omdat stemmers op zoek zijn naar indicaties dat een kandidaat ook echt na de verkiezingen ook echt zal helpen om hun dagelijkse problemen op te lossen, zijn onderwerpen en symbolen die appeleren aan een gedeelde sociale identiteit een effectief middel om het vertrouwen van een groep kiezers te winnen. Door te appeleren aan zowel een gedeelde kaste- of religieuze achtergrond als een gedeeld antagonisme met ‘de ander’, kunnen politici veel effectiever beloven dat zij na de verkiezingen daadwerkelijk toegang tot staatsdiensten zullen verschaffen. Omdat verschillende partijen stemmers mobiliseren op basis van verschillende sociale tegenstellingen, moeten politici het belang dat de stemmer hecht aan haar verschillende sociale identiteiten constant manipuleren. Communaal geweld dient dat doel: hindoe-moslim geweld versterkt het bewustzijn van religieuze tegenstellingen, terwijl andere sociale tegenstellingen – bijvoorbeeld op basis van kaste of regionale achtergrond verdwijnen. Hindoe-moslim geweld helpt partijen die kiezers mobiliseren op basis van religieuze verschillen, terwijl het aantrekkingskracht ondermijnt van partijen die kiezers op basis van andere sociale tegenstellingen aanspreken.

Zo heeft dit boek een ‘relationele’ benadering van geweld geadopteerd. Door te kijken naar de afhankelijkheidsrelaties en politieke strategieën die voortkomen uit de wijze waarop de staat is ingebed in Gujarat’s samenleving, beoogt dit boek een perspectief te bieden om de capaciteit van politieke actoren om geweld te instigeren beter te begrijpen. Terwijl vaak is betoogd dat communaal geweld uitbreekt omdat politici een electoraal belang hebben bij het exploiteren van

communale spanningen, ontbrak het aan inzicht in de wijze waarop politici mensen kunnen mobiliseren die deze electorale belangen helemaal niet delen. Door de mobilisatie voor geweld te analyseren in het licht van het dagelijks functioneren van patronage netwerken kan beter begrepen worden hoe en in welke omstandigheden communaal geweld kan ontstaan.